

**Аспірант Афанасьєва О. Б.**

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», Україна, Суми*

## **Вплив світової фінансової кризи на функціонування банківської системи України**

Світова фінансова криза за оцінками експертів призвела до падіння ВВП до 25% - 30% у порівнянні з відповідними періодами минулого року, що значно вплинуло не тільки на господарську сферу, але й на банківський сектор України. Кризові явища в банківському секторі проявилися ще задовго до дестабілізації на валютному ринку. Українські банки, які контролювались іноземним капіталом, мали можливість отримати короткострокові кредити у іноземних банків при потребі, а за їх рахунок видавати вітчизняні довгострокові кредити. Проте в умовах фінансової кризи США та країн Європи відсоткові ставки значно зросли, а умови кредитування стали складніше.

За перші місяці кризи банки України зіштовхнулись зі значним погіршеннями основних показників діяльності - ліквідності, якості активів, достатності валютних ресурсів, прибутковості тощо. Якщо до жовтня 2008 року майже всі банку України демонстрували високі темпи зростання, то протягом останніх місяців їх діяльність була націлена на збереження досягнутих результатів та мінімізацію негативних наслідків кризи.

З початку кризи з жовтня 2008 р. почалися масові вилучення вкладниками депозитів з банківської сфери України, причому лише за перших два місяці 2009 р. було вилучено близько 37 млрд. грн. за умов скорочення кредитного портфелю на 2%. За оцінками аналітиків в умовах введення тимчасових адміністрацій та зниження кредитних рейтингів вітчизняних банків відтік вкладів зростатиме й далі, що поглибить проблеми банків ще більше. Таким чином, створюється замкнуте коло в банківському секторі. Активний попит на валюту (більше 3 млрд. дол.) призвів до її дефіциту, що стало одним з факторів зниження ліквідності в банківській системі та сформувало 75 % дефіциту платіжного балансу, який, в свою чергу, став причиною скорочення резервів

Національного банку України. Так, недостатність ресурсів у банках внаслідок відтоку депозитів стала причиною обмеження кредитування економічного сектору. Банки почали переглядати кредитні продукти й скорочувати обсяги кредитування, внаслідок чого підприємства відчули нестачу інвестиційних ресурсів. Суб'єкти господарювання мінімізують витрати, виробляють меншу кількість продукції або зовсім відмовляються від виробництва певних видів товарів, що в свою чергу негативно впливає на пов'язані підприємства та на рівень доходів. Зростання проблемної заборгованості (простроченої та сумнівної) спостерігається як по кредитах, виданих фізичним особам, так и по кредитах, виданим суб'єктам господарювання. Так, за останні місяці 2009 р. заборгованість фізичних осіб склала 32%, а юридичних осіб - 46,4%. Через загрозу неплатоспроможності збільшується кількість випадків оперативного втручання в поточну діяльність фінансово-кредитних установ: в одинадцяти банках України було введено тимчасову адміністрацію строком на 1 рік, завдяки чому спостерігається тенденція до поліпшення фінансового стану.

При поверненні депозитів банки покривали свої збитки часткою статутного капіталу, що значно підірвало їх стан. В умовах кризи підтримка банків з боку власників та акціонерів значно послабилась, що пояснюється не лише небажанням, а й неможливістю нарощування капіталу. Збільшення статутного капіталу відбулось тільки у незначній кількості кредитних установ. Інтерес до вітчизняних банків у іноземних власників поступово спадає через нестабільність в політичному та економічному секторах економіки України. Нещодавно Кабінет Міністрів України прийняв постанову, яка визначає механізм рекапіталізації банків України. Згідно з даною програмою, на реалізацію якої Державним бюджетом передбачено 44 млрд. грн., держава планує підтримати кредитно-фінансові установи, які нездатні подолати кризу самостійно та тримають значну частину депозитів. Запропонований механізм передбачає входження держави в статутний капітал банку. Близько семи банків будуть рекапіталізовані після діагностики фінансового стану банків, аналізу потреб в капіталі. Таким чином, згідно даної Постанови передбачається

націоналізація деяких вітчизняних банків. Станом на 1 березня 2009 р. вісімнадцять найбільших банків першої групи за класифікацією НБУ контролювали 60 млрд. грн. депозитів клієнтів та мали капітал 22,8 млрд. грн. Отже, щоб держава отримала контроль над цими банками, слід влити в їхній капітал ще 22,8 млрд. грн. У випадку, якщо в інших системних банках мають місце такі ж проблеми, виділена на рекапіталізацію сума буде недостатньою.

НБУ з початку 2009 р. здійснив рефінансування на суму майже 20 млрд. грн., що допомогло зберегти тимчасову ліквідність українських банків. Держава повинна була б насамперед розпочинати процедури банкрутства для неплатоспроможних банків, а резерви Національного банку направляти на потреби тих кредитних установ, які мають реальні можливості виходу з кризи.

Крім зазначених вище факторів впливу світової фінансової кризи на діяльність банківської системи України можна також відзначити високий рівень заборгованості вітчизняних банків перед іноземними кредиторами; зменшення ліквідності в світі, що спричинило закриття доступу України до дешевих грошей, призвело до обмеження кредитів і утруднень з обслуговуванням зовнішніх зобов'язань; диспропорції у балансах, виражені у переважанні короткострокових зобов'язань в пасивах та довгострокових кредитів в активах.

Незважаючи на активні антикризові дії НБУ, число проблемних банків невпинно зростає. Це пояснюється рядом факторів: невідповідністю вітчизняних банків до кризової ситуації через відсутність налагодженої системи антикризового управління та ризик-менеджменту, закритістю та не завжди чесною поведінкою банків, вузькою направленістю на споживче кредитування, недостатнім рівнем перевірки надійності кредитора, відсутністю контролю за напрямками витрачання коштів, наданих для рефінансування. Необхідно підвищувати гнучкість управління фінансовими ресурсами в нестабільному середовищі, а головним ресурсом мають стати не фінансові зобов'язання та кредити НБУ, а кваліфіковані менеджери. Провідні експерти не виключають, що й далі зростатиме кількість вітчизняних банків, які потраплять під нагляд, санацію або й ліквідацію, а також прогнозують укрупнення банків.